

Innspill til Pliktkommisjonen

Fra Fiskekjøpernes Forening

MED LOV SKAL LAND BYGGES OG IKKE MED ULOV ØDES

1. BAKGRUNN

MED LOV SKAL LAND BYGGES OG IKKE MED ULOV ØDES, heter det i et av de eldste skrifter som vår kultur bygger på. (Håvamål)

Vårt innspill vil i hovedsak dreie seg om punkt 6. i kommisjonens mandat.

Med henvisning til den såkalte Volstad-dommen og at alle trålkvoter er i utgangspunktet er tatt fra kystflåten for å skre industrien råstoff, mener vi at norske myndigheter på vegne av folket, ref. §2 i Havressursloven har rett til å regulere innsatsen i fisket på den måten som best oppfyller §1 i samme lov og som er punkt 6. i pliktkommisjonens mandat.

HAVRESSURSLOVEN

§ 1. Formål

Formålet med lova er å sikre ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av dei villlevande marine ressursane og det tilhøyrande genetiske materialet og å medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna.

§ 2. Retten til ressursane

Dei villlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg.

Utgangspunktet for norsk fiskerinæring er at tilgjengelige fiskekvoter er langt mindre enn næringas kapasitet til å fiske og til å produsere. De kvanta fisk som er tilgjengelige er også langt mindre enn hva markedet etterspør. Spesielt gjør dette seg gjeldende for fersk hvitfisk med unntak av noen få uker i toppsesongen. Dette er en utvikling som er blitt klart sterkere de siste par årene.

Torskekvoten i Barentshavet har vært historisk høy med en million tonn i 2013 og 2014. I 2015 og 2016 er kvota på omtrent 900 tusen tonn. Vi har da opplevd at med en nedgang i kvantum på ti prosent er pris til fisker økt med hundre prosent. Det som er spesielt påtagelig gjennom de siste månedene, er at prisen for fersk torsk er skutt i været. Særlig gjelder dette fisk med den beste kvaliteten, der det knapt noen sinne har vært betalt bedre priser. Betydelige kvanta hel fersk torsk har vært solgt for over åtti kroner pr kilo. Det tilsvarer tre ganger mer enn det som fryst torsk har vært solgt for. Fersk torskefilet oppnådde de to første måneden i år 20 % høyere pris enn tilsvarende fryst. For å oppnå denne merprisen kreves det at fisken behandles med omtanke hele veien frem til konsument. Fisker må ha omtanke for den behandlinga fisken får allerede før den kommer om bord i fartøyet, mens det er om bord og under lossing. Produsent må være omhyggelig i sin håndtering under sortering og pakking. For at fisken skal ha størst mulig verdi for distributøren, må også transporten være av høy kvalitet. Det sier seg selv at det kreves ekstra arbeid for å hente ut denne merverdien. Men som regnskapene til de fleste aktørene i næringa viser de siste par årene, så har det vært et lønnsomt merarbeid.

2. ØKT VERDISKAPNING - SAMMENLIGNING MED LAKS

Den store merprisen som laks oppnår i forhold til torsk bør være et stort tankekors for norske myndigheter og norske næringsutøvere. I årets to første måneder ble det eksportert nesten fire ganger mer hel laks enn hel torsk. Prisen for fersk laks var den doble av fryst torsk – 55 kroner mot 27 kroner pr kilo. Fersk torsk oppnådde nesten 10 kr mer pr kilo enn fryst. Mens bare vel halvparten (54 %) av norsk hel torsk ble eksportere fersk, ble nesten

100 prosent (98 %) av den hele laksen eksportert i fersk tilstand. Dette høye prisen for laks oppnås til tross for at villfanget fisk generelt har bedre omdømme hos de fleste forbrukerne - og spesielt de kresne og kjøpesterke - enn oppdrettet fisk har. Det bør i første omgang være en rimelig målsetting å oppnå samme pris pr kilo torsk som pr kilo laks. Med dagens kvoter på torsk vil dette innebære en verdikning på seks milliarder kroner i året for norsk fiskerinæring.

3. STRUKTURKVOTER I KYSTFLÅTA

Strukturering i kystflåten har gitt grunnlag for større lønnsomhet, men struktureringa har også hatt betydelige negative konsekvenser.

Nofima-rapporten fra undersøkelsen i 2014 om utviklinga av kvaliteten på snurrevadfanget og linefanget fisk er trist lesning. Fra 2004 hadde kvaliteten på den førstnevnte blitt betydelig dårligere, mens linefanget fisk var like god som ti år tidligere. Den nærmest skandaløst dårlige kvaliteten på snurrevadfanget hyse som har vært referert i media, og som vi i bransjen kjenner godt til, innebærer en enorm ressursløsning. Dette skjer fordi at det blir for knapp tid til å ta alle kvotene – den minst verdifulle fisken, som kanskje krever litt ekstra arbeid, blir mest skadelidende.

Et annet viktig moment er at store torskekvoter gir så god inntjening at det blir lite interessant å fiske etter andre fiskeslag. Sesongene blir korte og hektiske med stort utbud av fisk på kort tid. Prisene blir lavere enn de hadde behøvd å være dersom det samme kvantumet ble spredt over en lenger fangstperiode.

Det kan konkluderes med at store kvoter ofte gir lavere kvalitet og lavere verdi enn det som med litt mindre kvoter rimelig enkelt kan oppnås.

4. TILBUDSPLIKTIGE TRÅLKVOTER

Kvotene/fiskeleveransene fra de leveringspliktige eller tilbudspliktige trålerne har totalt mistet sin betydning som råstoff til industrien.

Fra 2. januar og frem til 14. mars i år har all leveringspliktig torsk vært usolgt på auksjonen til Norges Råfisklag. Dette betyr at fisken går tilbake til rederiet som nærmest kan gjøre hva det vil med fisken. Årsaken til at fisken er usolgt er enkel å forklare. Kvaliteten på trålfisken, enten den leveres fersk eller fryst, har ikke høy nok kvalitet til å gi ferdigprodukter som kan produseres lønnsomt i Norge. Prisen på auksjon for trålfisken skal være gjennomsnittet av annen torsk som er omsatt i samme område siste 14 dager. Riktignok leveres det en del fryst råstoff til klippfiskindustrien for produksjon av produkter i lavpriskategorien, men dette er ikke fisk som leveres under tilbudsplikten, jfr. uttalelse til adm.dir. Torvanger på seminar i Tromsø 3. mars 2016 der han bekreftet at den leveringspliktige fisken ikke var aktuell for Nergård å bearbeide.

Kontrollen som en del bedrifter har med store trålkvoter, innebærer en enorm og urimelig konkurransevridning til fordel for disse bedriftene. Selskapene som Lerøy nå har fått tillatelse til å overta, Norway Seafood og Havfisk, viser dette tydelig i sine regnskap fra i fjor. Mens Havfisk hadde et overskudd på 228 mill i fjor var underskuddet i det førstnevnte 38 mill kroner. Overskuddet på sjøen kan benyttes til å dekke underskuddet på land. Det er ytterligere mer påtagelig at resultatet til Havfisk kom til tross for at fisken de lander ikke kan regnes som den beste kvaliteten, men nærmest sekunda vare, fisk fryst i 50 kilos blokker. Hvilke verdier kunne ikke vært skapt om fisken var av topp kvalitet?

For å opprettholde den såkalte aktivitetsplikten på sine landanlegg, er trålerrederne avhengige av å kjøpe fisk fra kystflåten. Med overskuddet fra sjøsiden til å dekke underskudd på land, er de i stand til å kjøpe fisken dyrere og selge den billigere enn andre aktører. Kvantum virker å være viktigere enn pris og kvalitet. Det er erfaringa til mange konkurrenter. Slike verdier er ikke med på å fremme norsk fiskerinæring.

Dersom noen produsenter skal rå over kvoter, slik de gjør som har trålere med tilbudsplikt, vil det være rimelig at samtlige produsenter i de aktuelle regionene får sin andel. Etter regjeringas forslag gjelder dette de tre nordligste fylkene.

HVORDAN BØR TILDELING AV KVOTER VÆRE I FREMTIDA DERSOM §§ 1 OG 2 I HAVRESSURSLOVEN SKAL ETTERLEVES?

- Trålstigen bør nedtrappes gradvis over en periode på 10 år.
- Lineflåten som leverer fersk fisk bør få kvotebonus, forutsatt en viss minimum driftstid.
- Kvotebonus til levendelagring bør fortsette.
- Ferskfiskbonusen bør utvides, men det må stilles krav til kvalitet.
- Det må tas hensyn til at den minste flåten har den beste lønnsomheten.
- Det bør vurderes om fiskeprodusenter skal ha lov til å være majoritetseiere i flåte – herunder åpenbare selskapskonstellasjoner a-la Norway Seafoods/Aker og om fiskere skal ha anledning til å eie landanlegg. Vertikal integrering har så langt vært en gedigen økonomisk fiasko i norsk fiskerinæring og ført til lavere verdiskapning enn det som er potensialet i våre begrensede fiskeressurser.

Ballstad/Tromsø, 31.8.2016

Styret i Fifor – Fiskekjøpernes Forening